

תְּכִלָּה שְׁנָה וְקִלְלוֹתֶיהָ

ראש השנה תשפ"ה

"עוד יש מפרש לבן באופק", שנה חדשה מביאה עמה את ההזמנה לשאת מבט, להעיז לקוות, להתפלל, לייחל, ולחלום. היכולת לייחל היא חלק חשוב מתהליך ההחלמה. ראש השנה הוא גם הזדמנות להודות לתת מקום לטוב שבחינו להיספג, להיטען ממנו, והוא גם הזדמנות לשאול מה חשוב? בראש השנה נברא העולם והאדם, אנו נכתבים בספר החיים, נשאל את עצמנו במה אנו מאמינים? מה מחזיק אותנו, מה העוגנים שלנו? למה אנו אומרים "הנני"? מה אנחנו מוכנים להקריב? ומה לא? תקיעות השופר בראש השנה מובילות אותנו מן השבור אל השלם. הקריאה במעשה העקדה, התהייה על ההיענות של אברהם לוקחות אותנו אל השאלות הגדולות של הקיום.

"הימים שעוד יבואו לנו שיהיו נכונים"

תפילות ואיחולים לשנה החדשה

תן לנו שנה אחת של שקט אמיתי
שנה של לובן הפריחות וירק הדשאים
שנה של להט אהבות וחום תנור ביתי
ושנדע רק פעם מהו טוב ומה נעים.

שנה ללא קולות שנאה וזעקות השכול
ללא מראות הדם ללא הלמות תופי המלחמה
ללא הפחד המשתק של הנורא מכל
ללא צחוקו של העתיד אשר נטמן באדמה.

הן לא בקשנו לנו אוצרות של ממלכות
לא אושר עילאי ומכוניות פאר
קורטוב אחד של שקט אמיתי ולובן של פריחות
אשר נוכל בהם בלאט להתהדר.

להתרגש כפעם מריחות הסתיו
לדהור אל האושר כשריקת רכבת
לבנות לנו סוכת שלום עכשיו
ולזהות בה ראויים לשבת

לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה
אלי נצר

שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם
וְגִילוּ בָּהּ כֹּל אֲהֲבֶיהָ
כִּי כֹה אָמַר ה':
הֲנִי נָטָה אֵלֶיהָ כְּנֹהֵר שְׁלוֹם...
יִשְׁעֶיהָ סִי

אוֹלֵי בְשֵׁנָה הַבָּאָה הִנְכַנְסֶת הַיּוֹם,
יִפְתָּחוּ הַרְקִיעִים.
וְטָהַרְתֶּם שֶׁל אֲנָשִׁים,
לְפָנַי אֲבִיָּהֶם שְׁבִשְׁמִים,
תְּקוּבָל.
וְהַעוֹלָם יִהְיֶה נָטָה אֶל יוֹשְׁבָיו,
כְּנֹהֵר שְׁלוֹם.
וְהָאֵל יִהְיֶה נָטָה אֶל עַמּוֹ,
כְּנֹהֵר שְׁלוֹם.

כְּנַהַר שְׁלוֹם
הרב יהורם מזוז

תן לנו חגים שקטים
כחיוכיו של תינוק.
תן לנו בכיות קטנות
כחיק האשה הנאהבת.
תן לנו שירי לב
הנאמרים בדומית לחש.
תן לנו זרועות פשרשים
לחבק את הקשה והפוצץ.
תן לנו לילות סהורי תקנה
אל מול אדמה גדולה ושותקת.
עשה את ביתנו
משכן לנגונים.
אל תוסיף עוד לגזענו
טבעת יגונים.

לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה
אלי נצר

"ערב ראש השנה... המאמינה אני באלוהים? איני יודעת. אלוהים שלי מורכב מאוד. הוא יותר סמל וביטוי לכוחות מוסריים הקיימים בעיני. אני מאמינה למדות הכלל, שהעולם נברא למען הטוב, ואין רע בעולם שלא יבצבץ בו שמץ של אור, של טוב. מילים, כל אלה מילים. החיים ידברו, החיים יעידו. אני יודעת שדברי הם דברי אדם אשר הכיר מעט מאוד מהסבל והרע אשר בעולם. הדרך עודנה לפני".

21.9.1940 / חנה סנש / נס ציונה

"המלחמה מרעושה, אבל יש בה הרבה צדדים, וכל אחד רואה בה מהרהורי לבו... העיקר הוא, יש לחשוב, לא מה שיש בה, כי אם מה שיש לראות מתוכה. כי מתוכה יש לראות את הגבורה שבחיים, ויש לראות את הצער שבגבורה, זו המבקשת את תיקונה ואינה מוצאת ומוכרחה לצאת לבטלה ולבהלה. רואים אנו מתוכה כמה כוח, כמה גדלות, יש בחיים, גדלות עד לידי עירוב התחומים, או ביטול התחומים שבין החיים והמוות. איזו התעלות הנפש יש בחיים, המרימה את האדם למעלה מכל יחסים קטנים פרטיים, ואיזה יחס גדול כללי התגלה בחיים בשעת קלקלתם, בשעה שהם מתפרצים ומראים את כוחם בהריסה! וכמה גדולים, חושב אתה, היו יכולים להיות החיים, לו ידעו בני האדם לחיות!"

א.ד. גורדון

"מה אומר לנו ראש השנה? - הדבר הראשון שחג זה מלמדנו הוא שהחיים קצרים" - "חיינו הם יצירת האומנות הגדולה ביותר שניצור אי פעם" - "לחיים יש משמעות" - החיים יכולים להיות קשים ועדיין מתוקים. תעלה תוחלת החיים ככל שתעלה, עדיין לא יוכל אדם להשיג במהלך חייו את כל היעדים שהוא עשוי להעלות בדעתו. "ונתנה תוקף" שר על עראיות חיינו בפתוס מצמית:

אָדָם יִסְוֹדוּ מַעֲפָר וְסוּפוֹ לְעָפָר. בְּנַפְשׁוֹ יָבִיא לְחַמוֹ. מִשׁוּל כַּחֲרָס הַנֶּשֶׁבֶר, כְּחֻצִיר יִבֵּשׁ וְכֻצִּץ נֹבֵל, כְּצֶל עוֹבֵר וְכַעֲנַן כְּלָה וְכָרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וְכַאֲבָק פּוֹרֵחַ וְכַחֲלוֹם יְעוּף.

החיים הללו הם כל אשר לנו. איך ראוי שנשתמש בהם? אנחנו יודעים שלא עלינו המלאכה לגמור - אך גם איננו בני חורין להיבטל ממנה. זוהי האמיתה הראשונה שראש השנה מלמדנו. האמיתה השנייה היא שהחיים עצמם, כל נשימה שאנו נושמים, הם מתת האל. כאמור בתוספת לברכת אבות בתפילת העמידה בעשרת ימי תשובה: זְכַרְנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בְּחַיִּים, וְכַתְּבָנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים - לְמַעַן, אֲ-לֹהֵים חַיִּים. מתנת החיים, אומר הרמב"ם, היא הגדולה במתנות שנותן לנו אלוהים, וכל יתר הדברים שניים לה. דתות אחרות מחפשות את אלוהים בשמיים, או בחיים שלאחר המוות, בעבר הרחוק או בעתיד הרחוק. כאן הסבל, ושם הגמול; כאן התוהו, ושם הסדר; כאן הכאב, שם המרפא; כאן העוני, שם השפע. ואילו היהדות, באורח בלתי נלאה, מחפשת את אלוהים בחיי הכאן והעכשיו שעל פני האדמה. כן, אנו מאמינים בחיים שלאחר המוות, אך את הגדולה האנושית האמיתית אנו מוצאים בחיים שלפניו.

הרב זקס / מועדים לשיחה

כיצד נקשיב לקולו של השופר השנה? בין כל המילים שנאמרו, כמה חסר קולו של השופר, קול הזעקה הפראית, קול השבר, קול הרסיסים, הסדקים, המפולות, קול הבכי קול הייאוש. השנה ניתן לליבנו להישבר ולאט לאט לעבור משברים לתרועה ואולי נצליח להגיע גם לתקיעה גדולה.

אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גליותינו הצל אחיותינו מכף אויב ופדה אחינו משבבים השב עקורים לבתיהם ופליטים אל אחוזתם. קרב פזונו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מידכתי ארץ, לקומם אדמה משבריה ולנחמה ממכאוביה. השמע שופר תרועה בכל ארצה, וקרא דרור לכל יושביה, הביאנו לציון עידך ברנה ולירושלים בשמחת עולם, לפרש סכת רחמים וחיים ושלום עלינו ועל כל ישבי תבל כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך: ברוך אתה ה' שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים:

הצהר לחתימת "שופרות" במוסף ראש השנה תשפ"ה
הרב עודד מזור

תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי ארץ השנים ורוב הגלות ואין אנו יודעים היאך היא. אם היא היללה שמיללין הנשים ביניהן בעת שמיבבין. או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר גדול. או שניהם כאחד האנחה והיללה שדרכה לבוא אחריה הן הנקראין תרועה. שכן דרך הדאג מתאנח תחלה ואחר כך מילל. לכן אנו עושין הכל:

משנה תורה, הלכות שופר וסוכה ולולב ג'ב-ג'

"קול השופר המבקיע את עורלת ליבנו. זוהי צעקה חסרת מילים בדת של מילים. זהו קול המופק מהרוח הנושבת מפינו, כמו לומר לנו שהחיים הם רוח נושבת וחלום יעוף - אך רוח זו היא רוח הא-לוהים שבתוכנו: "ויצד הא-להים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז). אנחנו עפר מן האדמה, אך בתוכנו נשמת החיים שנפח בנו א-לוהים.

הרב זקס / מועדים לשיחה

הנני

קטעי שירה

ביום השני של ראש השנה קוראים את סיפור עקדת יצחק. כה הרבה יש לומר השנה על העקדה ועל ההקרבה, אימהות רבות מזדהות עם שרה שלא יכלה לעמוד במחשבה שבנה לא יהיה איתה, וכולם מתפללים "אל תשלח ידך אל הנער". בסיפור העקדה נמצא גם מוטיב ההתייצבות: ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני" (בראשית כב א.). הנני, מילה קטנה - המגלמת בתוכה כה הרבה ומה רבים האנשים שנענו לקריאת ה"הנני" השנה.

למענם ולזכרם נביא פה את דבריה של חנה סנש:

שבת, השכם בבוקר, עלייתי על ההרים מול כפר הגלעדי. סביבה נפלאה. וברעננות הבוקר הנפלא הבינתי למה קיבל משה את התורה על ההר... בהרים עולה השאלה מאליה: את מי אשלח? שלח אותי! לשרת את הטוב ואת היפה.

(25 יולי 1940)

בעמוד הבא – לקט שירים של משוררות ומשוררים מודרנים על קריאת ה"הנני".

כי מי שאומר הנני
לא לשוב עוד אל ביתו
אל אשתו אל ילדיו
לתת חבוק ללילה טוב
להרגיע את החשכות
לבחש בבקר שוקו חם
להרתיח הקפה להביא לה למטה
מי שאומר
הנני

מי שרואה סנה בוער
צריף להיות מוכן
להאכל עד ירכיו
ושחמנות יתבהב בו
ישחק בו משחקיו

לראות אף בבקרים קמים המשיחים
סורקים יפה יפה בשערם
באים במבזקי החצי
באים בפגורים

מתגנבים באינטרנט מהיר
ברצפי הפרסומות
העם רוקד העם הוזה
העם נוגס בקשואיו
ורק אתה
בדרך במלון
הופך חתן דמים ואשתך
אוחזת צר

ורק אתה
בבשרך סורק ברזל
ורק אתה
עורך מגלה
מסיר ושם הרטיות

מי שאומר אסורה נא ואראך
צריף להיות מוכן
להשיב ידו אל חיקו
להצטרע
לאחוז מטהו
להשליך
לרעד
לברח מפניו

לשים על בנו
האש והעצים

לראות אותה
מרחוק

**מי שרואה סנה בוער
אבישור הד שפי**

ותעמדי מול עצמך
ותאמרי בקול רם ונשא
כי פיה ולבה שוים
ופשטת ידך
ונשמת עמק
וקם לפתחה השתרר
וטבלת ועלית מהרחצה
וטאהורה וברה
ואין בך מאום
ותעמדי מול אלהיך
מול המדבר
מול היים מול העיר ההומה
מול עצמך של הילדות
ומול מה שתהיי בשכחה
ושאגת כי בחרת בחיים בחרת בעצמך
וסלחת לעצמך על פשעי האתמול
וסלחת לסוכביה על מעשיהם היום
ומצאת חמלה על כל ברוא
ומצאת בך אהבה לכל אשר עינך לטפה
ותדעי כי את
אחת ושמה
אחד.

הנני

שלומית נעים נאור

כִּי הִיפָּה בְּיוֹתֵר לְאַהֲבָה וְלְאַמוּנָה, הִיא מִלַּת: הַנְּנִי.
הַנְּנִי לָהּ, לְקִרְאָתָהּ, לְפָנֶיהָ.
הַנְּנִי שְׁלָהּ, בְּיָדָהּ. מְאֻזְנָה
לְכָל קְרִיאוֹתֶיהָ הַנְּנִי.
הַנְּנִי הַנָּה.

כִּי בְּרַגְעֵהּ הַנְּנִי נּוֹפְלוֹת חוֹמוֹת אֲדִירִים.
הַשְּׂרִירִים הַגְּדוֹלִים מִתְרַפִּים, וְכַנְּגָדִים נְדַרְכִּים
שִׁירִים קְטַנִּים עֲדִינִים, שְׁכָל רְצוֹנָם לְדִיק
רְצוֹנָה. שְׁכָל רְצוֹנִי.

וְרַגְעֵהּ הַהוּא הוּא רַגְעֵהּ הַחַן
בּוֹ פְּנִים הֵן פְּקֻעוֹת שֶׁל יָפִי.
מָה שֶׁרְאִיתִי אֲנִי בְּהַנְּנִי
עֵין לֹא רְאָתָהּ
זוֹלָתָהּ.

כִּי הַכּוֹאֶבֶת בְּיוֹתֵר לְאַהֲבָה וְלְאַמוּנָה, הִיא מִלַּת:
אֵיכָה.
כּוֹאֶבֶת כְּמִכָּה. אֵיכָה.
הַלְּוָאִי תִמְצָא לִי הַלְּוָאִי תִמְצָאֲנִי
מִקְדִּימָה שְׁאֵלָתָהּ, מִקְדִּים בְּדִידוֹתֵי:
הַנְּנִי.

הַנְּנִי
סִיוֵן הַר שִׁפִּי

”יש שבמלה קטנה אחת נגנזה כל תמצית חייה”
גילוי וכיסוי בלשון, חיים נחמן ביאליק

הִיכֵן הִיא הַמְּלָה הַקְּטַנָּה הָאֶחָת
זוֹ שֶׁנִּגְנְזָה בָּהּ כָּל תִּמְצִית חַיֶּיהָ
וְחַיֶּינוּ.

זוֹ שֶׁשְׂרָשִׁייהָ עֲמֻקִּים דִּים
וְהִיא מִתְעַקֶּשֶׁת לְעִמּוֹד אֵיתָן בְּכָל נְסִיווֹתֵינוּ
הַמְּכַוְנִים, אוֹ לְפִי תִמְנוּ
לְעַקֵּר אֲבָקָנֶיהָ וּלְזוֹרֹתָם לְרוּחַ
שְׁמָא יִפְרוּ אֲדָמָה תַּחֲוִיחָה
וְלֹא מִגֶּשֶׁם.

הִיכֵן הִיא הַמְּלָה הַקְּטַנָּה הָאֶחָת
זוֹ שֶׁבָּאָה לְעוֹלָם אַחֲרֵי חֲבָלֵי לְדָה קָשִׁים
שֶׁל דוֹרוֹת הַרְבֵּה
זוֹ שֶׁעֲבָרָה דְרָר מַחְנוֹת מַחְנוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת חַיּוֹת
וְהַשְּׂאִיָּה אַחֲרֶיהָ צֶל
וְרִיחַ שֶׁל תִּקְוָה.

הַמְּלָה הַקְּטַנָּה הָאֶחָת
אֶסְנֵת אֶלְדֹר